

RADA EUROPY
EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
SEKCJA CZWARTA

SPRAWA PERYT przeciwko POLSCE¹

(SKARGA nr 42042/98)

WYROK – 2 grudnia 2003 r.

W sprawie Peryt przeciwko Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba
złożona z sędziów:

Pan M. PELLONPÄÄ, *przewodniczący*,

Pani V. STRÁŽNICKÁ,

Pan M. FISCHBACH,

Pan J. CASADEVALL,

Pan R. MARUSTE,

Pan L. GARLICKI,

Pani E. FURA-SANDSTRÖM, *sędziowie*

oraz Pan M. O'BOYLE, *Kanclerz Sekcji*,

obradując na posiedzeniu zamkniętym 13 listopada 2003 r.,

wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 42042/98) wniesionej 30 października 1997 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiej Komisji Praw Człowieka („Komisja”) na podstawie dawnego art. 25 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, pana Wiesława Peryta („skarżący”).

2. Polski rząd („Rząd”) reprezentowany był przez pełnomocnika, pana Krzysztofa Drzewickiego.

3. Skarżący zarzucał w szczególności, że jego prawo do „rozpatrzenia sprawy w rozsądny terminie” nie było przestrzegane.

¹ Wyrok ten stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez art. 44 § 2 Konwencji. Wyrok ten podlega korekcje wydawniczej przed jego opublikowaniem w ostatecznej wersji.

4. Skarga została przekazana Trybunałowi 1 listopada 1998 r., kiedy to wszedł w życie Protokół nr 11 do Konwencji (art. 5 § 2 Protokołu nr 11).

5. Skarga została przydzielona Czwartej Sekcji Trybunału (art. 52 § 1 Regulaminu Trybunału). Wewnątrz tej Sekcji ustanowiono Izbę (art. 27 § 1 Konwencji), która miała zająć się sprawą zgodnie z art. 26 § 1 Regulaminu Trybunału.

6. 1 listopada 2001 r. Trybunał zmienił skład Sekcji (art. 25 § 1 Regulaminu). Niniejsza sprawa została przydzielona do nowej Sekcji Czwartej.

7. Decyzją z 1 października 2002 r. Trybunał uznał skargę za dopuszczalną.

FAKTY

OKOLICZNOŚCI SPRAWY

8. Skarżący jest obywatelem polskim, który urodził się w 1940 r. i mieszka w Marysinie, w Polsce.

A. Fakty przed 1 maja 1993 r.

9. 14 września 1992 r. była żona skarżącego („wnioskodawczyni”) złożyła do Sądu Rejonowego w Warszawie wniosek o podział majątku dorobkowego małżonków.

10. 9 października 1992 r. sąd rozpoznający sprawę zlecił przygotowanie opinii biegłego. 4 grudnia 1992 r. opinia została przedłożona sądowi.

11. Pierwsza rozprawa wyznaczona na 4 lutego 1993 r. została odroczena z powodu nieobecności skarżącego.

12. 12 lutego 1993 r. sąd oddalił wniosek skarżącego o zwolnienie go z kosztów sądowych.

13. 18 marca 1993 r. skarżący ponownie złożył wniosek o zwolnienie go od kosztów sądowych.

14. Sąd przeprowadził następne rozprawy 16 marca i 22 kwietnia 1993 r.

B. Fakty po 30 kwietnia 1993 r.

15. 15 maja 1993 r. skarżący zwrócił się do sądu o włączenie do akt sprawy pewnych dokumentów rzekomo skradzionych przez wnioskodawczynię.

16. 27 lipca 1993 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie oddalił drugi wniosek skarżącego z 18 marca 1993 r. dotyczący zwolnienia od kosztów sądowych.

17. 17 sierpnia 1993 r. skarżący zwrócił się do Sądu Rejonowego w Warszawie o wznowienie postępowania dotyczącego zwolnienia z kosztów sądo-

wych. 7 września 1993 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie odrzucił wniosek z przyczyn proceduralnych.

18. 8 lutego 1994 r. sąd przeprowadził rozprawę i wysłuchał biegłego.

19. Na rozprawie 15 marca 1994 r. skarżący zwrócił się do sądu o ukaranie świadka, który jego zdaniem, złożył fałszywe zeznania. Uważa on, że jego wniosek nie został rozpoznany. Tego samego dnia sąd zlecił przygotowanie opinii uzupełniającej. Skarżący sprzecwił się tej decyzji.

20. 18 lipca 1994 r. opinia biegłego została przedłożona sądowi.

21. 10 grudnia 1994 r. skarżący złożył sprzeciw przeciwko rzekomo bezprawnemu powołaniu biegłego.

22. 21 grudnia 1994 r. sąd przeprowadził rozprawę. 23 grudnia 1994 r. skarżący zwrócił się do sądu o upomnienie wnioskodawczyni za obrażanie go.

23. 3 stycznia 1995 r. sąd wydał postanowienie częściowe. Skarżący złożył rewizję od tego postanowienia. Następnie został wezwany do uiszczenia wpisu od rewizji. Zwrócił się o zwolnienie z tej opłaty, ale 24 marca 1995 r. jego wniosek został oddalony jako nieuzasadniony. Skarżący złożył zażalenie, ale 6 czerwca 1995 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie oddalił jego zażalenie. Tego samego dnia Sąd Rejonowy w Warszawie odrzucił rewizję skarżącego od postanowienia z 3 stycznia 1995 r. z powodu nieuiszczenia opłaty. Skarżący odwołał się. 5 stycznia 1996 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie oddalił jego zażalenie.

24. Sąd rejonowy przeprowadził rozprawy 22 marca i 10 maja 1996 r.

25. 5 lipca 1996 r. sąd odroczył rozprawę z powodu choroby adwokata wnioskodawczyni.

26. 8 lipca 1996 r. skarżący złożył wniosek o wyłączenie sędziego referenta. 15 lipca 1996 r. jego wniosek został oddalony. Skarżący złożył odwołanie od tej decyzji, ale 7 listopada 1996 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie oddalił je.

27. W międzyczasie, rozprawa wyznaczona na 8 sierpnia 1996 r. została odroczona.

28. 6 stycznia 1997 r. skarżący złożył skargę o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem częściowym z 3 stycznia 1995 r.

29. 21 maja 1997 r. sąd przeprowadził rozprawę.

30. 18 listopada 1997 r. sąd odrzucił skargę skarżącego o wznowienie postępowania. Skarżący wniosł zażalenie na postanowienie o odrzuceniu. 19 stycznia 1998 r. sąd wezwał skarżącego do uiszczenia wpisu od wniesionego zażalenia. Skarżący odwołał się od tego zarządzenia, ale 22 kwietnia 1998 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie oddalił jego odwołanie. W konsekwencji, 27 lipca 1998 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie odrzucił zażalenie skarżącego na postanowienie z 18 listopada 1997 r.

31. Sąd rejonowy przeprowadził rozprawy 26 stycznia, 10 marca, 30 marca, 29 kwietnia, 10 maja, 8 czerwca i 14 czerwca 1999 r. 14 czerwca 1999 r. skarżący zażądał, aby przebieg rozpraw był rejestrowany na kasie magnetofonowej.

32. Na rozprawie przeprowadzonej 23 sierpnia 1999 r. sąd powołał czterech biegłych i zlecił przygotowanie nowych opinii. Skarżący złożył zażalenie na to postanowienie, ale zostało ono odrzucone 15 listopada 1999 r. Skarżący odwołał się od tej decyzji. 17 stycznia 2000 r. sąd odrzucił jego zażalenie, ponieważ nie uiścił opłaty od jego wniesienia. Skarżący się odwoał. 22 maja 2000 r. Sąd Rejonowy w Warszawie wezwał skarżącego do opłacenia wpisu od wniesionego zażalenia. 20 lipca 2000 r. sąd odrzucił jego zażalenie, ponieważ nie wniósł on wymaganego wpisu.

33. Sąd potraktował jedną ze skarg złożonych przez skarżącego w grudniu 1999 r. jako oddzielny pozew przeciwko Skarbowi Państwa o odszkodowanie. Postępowanie to toczy się nadal.

34. 3 listopada 2000 r. sąd wezwał skarżącego o wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia jednego z jego odwołań. Jak się wydaje skarżący wypełnił to polecenie sądu. Następnie wezwano go do uiszczenia opłaty od tego odwołania. 3 grudnia 2000 r. skarżący odwoał się od tego zarządzenia, ale jego zażalenie zostało oddalone.

35. 9 marca 2001 r. pierwszy z biegłych przedstawił sądowi swoją opinię.

36. Następnie inni biegli przedłożyli swoje opinie.

37. 7 grudnia 2001 r. skarżący zwrócił się do sądu o zlecenie przygotowania nowych opinii biegłych.

38. 11 stycznia 2002 r. sąd przeprowadził rozprawę.

39. 18 listopada 2002 r. zmarła była żona skarżącego, która wszczęła postępowanie będące przedmiotem skargi.

40. W grudniu 2002 r. skarżący zwrócił się o zawieszenie postępowania z powodu śmierci wnioskodawczyni.

41. Na rozprawie 19 lutego 2003 r. Sąd Rejonowy w Warszawie uwzględnił jego wniosek i zawiesił postępowanie.

42. Następnie, skarżący zwrócił się o umorzenie postępowania i złożył odwołanie od decyzji o zawieszeniu postępowania.

43. 7 kwietnia 2003 r. Sąd Rejonowy w Warszawie odrzucił jego odwołanie od decyzji z 19 lutego 2003 r.

44. Postępowanie trwa nadal.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI

45. Skarżący zarzucał, że długość postępowania w jego sprawie przekroczyła rozsądny czas w rozumieniu art. 6 § 1 Konwencji, który w omawianym zakresie brzmi następująco:

„Przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ..., każdy ma prawo do ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd...”

46. Rząd sprzeciwiał się temu twierdzeniu.

A. Okres podlegający rozpatrzeniu

47. Trybunał zauważa, że okres podlegający rozpatrzeniu rozpoczął się nie 14 września 1992 r., kiedy postępowanie zostało wszczęte, ale 1 maja 1993 r., kiedy weszła w życie deklaracja Polski o uznaniu prawa do składania skarg indywidualnych. Postępowanie toczy się nadal (patrz pkt. 9 i 44 powyżej).

Wynika z tego, że postępowanie trwa do tej pory ponad jedenaście lat, z czego dziesięć lat i siedem miesięcy podlega rozpatrzeniu przez Trybunał.

48. Oceniając zasadność długości trwania przedmiotowego postępowania Trybunał weźmie pod uwagę stan sprawy 1 maja 1993 r.

B. Rozsądna długość trwania postępowania

1. Stanowiska przedstawione przed Trybunałem

49. Rząd twierdził, że sprawa była wyjątkowo skomplikowana. Wskazywał na fakt, że aby ocenić wartość majątku dorobkowego sąd krajowy musiał zlecić przygotowanie kilku opinii biegłych. Ponadto, Rząd utrzymywał, że zawiłość sprawy wynikała z przedmiotu postępowania, ponieważ postępowania dotyczące podziału majątku są na ogół trudne do rozstrzygnięcia.

50. Rząd twierdził też, że skarżący znacząco przyczynił się do długości trwania postępowania. Uważał, że skarżący składał liczne odwołania i sprzeciw, które miały charakter pieniędzny, co uniemożliwiło sądowi krajowemu rozstrzygnięcie sprawy co do meritum. Ponadto, jego wnioski składane do sądów krajowych były niejasne i często sprzeczne, co prowadziło do dalszych opóźnień.

51. Co do postępowania władz krajowych Rząd twierdził, że wykazały one należytą staranność i nie mogą być uznane za odpowiedzialne za przedłużanie się postępowania.

52. Rozpatrując wagę postępowania dla skarżącego, Rząd twierdził, że w interesie skarżącego leżało przedłużanie postępowania.

53. Skarżący nie zgodził się ze stanowiskiem Rządu. W szczególności sprzeciwiał się twierdzeniom Rządu, że przyczynił się do całkowitej długości trwania postępowania. Twierdził, że sądy krajowe były niekompetentne i tylko one były odpowiedzialne za długość postępowania w sprawie. Podsumowując

swoje stanowisko, skarżący twierdził, że przedmiot postępowania miał dla niego znaczącą wagę, ponieważ postępowanie dotyczyło majątku dorobkowego oraz majątku pozostawionego przez jego przodków.

2. Ocena Trybunału

54. Trybunał przypomina, że rozsądna długość postępowania musi być oceniona w świetle szczególnych okoliczności sprawy i z uwzględnieniem kryteriów ustalonych w orzecznictwie Trybunału, w szczególności stopnia zawiłości sprawy, postępowania skarżącego i właściwych władz oraz wagi postępowania dla skarżącego (patrz, m.in., wyrok *Frydlender przeciwko Francji* [WI], nr 30979/96, § 43, ECHR 2000–VII i wyrok *Humen przeciwko Polsce* [WI] nr 26614/95, § 60, z 15 października 1999 r.).

55. Trybunał zauważa, że ze względu na konieczność zgromadzenia obszernego materiału dowodowego sprawa była do pewnego stopnia skomplikowana. Jednakże nie można stwierdzić, że ten fakt sam w sobie usprawiedliwia ogólną długość postępowania.

56. Co do postępowania skarżącego Trybunał jest zdania, że znaczaco przyczynił się do długości postępowania. W szczególności, Trybunał zauważa, że w postępowaniu odwoławczym przeciwko postanowieniu częściowemu z 3 stycznia 1995 r. skarżący nie uiścił wpisu i składał liczne zażalenia. W konsekwencji, jego zażalenie zostało ostatecznie odrzucone 5 stycznia 1996 r. (patrz pkt 23 powyżej). Ponadto, 6 stycznia 1997 r. skarżący złożył do sądu skargę o wznowienie postępowania, które zakończyło się powyższym postanowieniem częściowym. W wyniku jego odwołań, postępowanie wszczęte skargą zakończyło się 27 lipca 1998 r. Dodatkowo, skarżący złożył wniosek o wyłączenie sędziego referenta (patrz pkt 26 powyżej), sprzeciwiał się sposobowi protokołowania rozpraw i zwrócił się do sądu o rejestrowanie ich na kasecie magnetofonowej (patrz pkt 31 powyżej), składał wnioski o ukaranie świadka i wnioskodawczyni (patrz pkt. 19 i 22 powyżej), podawał powołanie biegłych sądowych (patrz pkt. 21 i 32 powyżej) oraz zwrócił się o wznowienie postępowania dotyczącego zwolnienia od kosztów sądowych (patrz pkt 17 powyżej). Ponadto Trybunał zauważa, że 19 lutego 2003 r. postępowanie zostało zawieszane na wniosek skarżącego. Trybunał przypomina, że choć skarżący jest upoważniony do korzystania ze swoich praw procesowych, to musi ponosić konsekwencje, jeżeli jego działania doprowadzają do opóźnień (patrz *Malicka-Wąsowska przeciwko Polsce*, decyzja nr 41413/98, z 5 kwietnia 2001 r.). W szczególnych okolicznościach niniejszego przypadku Trybunał przychyla się do twierdzenia Rządu, że skarżący w znaczący sposób przyczynił się do długości trwania postępowania.

57. W odniesieniu do postępowania władz krajowych Trybunał zauważa, że postępowanie to trwa przed sądem pierwszej instancji od momentu wszczęcia go 14 września 1992 r. przez byłą żonę skarżącego. Trybunał zauważa, że 8 stycznia 1995 r. sąd rejonowy wydał postanowienie częściowe. Jednakże w odniesieniu do pozostałej części roszczenia wnioskodawczyni nie wydano dotychczas żadnej decyzji. Trybunał stwierdza ponadto, że pomiędzy grudniem 1994 r. a marcem 1996 r., a także majem 1996 r. a majem 1997 r. nie przeprowadzono żadnych rozpraw. Opóźnienia te były do pewnego stopnia spowodowane przez skarżącego (patrz pkt 56 powyżej). Od 23 sierpnia 1999 r. do marca 2000 r. sąd rejonowy czekał na przedłożenie opinii biegłych. Pierwsza opinia została przedłożona właśnie dopiero w marcu 2000 r., ale sąd nie przeprowadził żadnej rozprawy. Chociaż więc w tym czasie sąd podejmował pewne działania, nie tłumaczy to tak długich przerw pomiędzy rozprawami. W tym kontekście Trybunał zauważa, że praca biegłego jest nadzorowana w ramach postępowania przez sędzięgo, który jest odpowiedzialny za przygotowanie i szybkie prowadzenie postępowania (patrz *Proszak przeciwko Polsce*, z 16 grudnia 1997 r., *Reports of Judgments and Decisions* 1997–VIII, § 44).

58. Trybunał jest zdania, że przedmiot postępowania krajowego miał pewną wagę dla skarżącego.

59. W konsekwencji Trybunał uważa, że okres ponad jedenastu lat, z czego dziesięć lat i siedem miesięcy podlega rozpatrzeniu przez Trybunał, przekracza rozsądny czas trwania postępowania.

W związku z tym doszło do naruszenia art. 6 § 1 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

60. Zgodnie z art. 41 Konwencji:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

61. Skarżący domagał się kwoty 4.654.616 złotych z tytułu szkód materialnych i niematerialnych.

62. Rząd nie odniósł się do roszczeń skarżącego dotyczących zadośćuczynienia.

63. Trybunał nie dostrzega żadnego związku przyczynowego pomiędzy stwierdzonym naruszeniem a rzekomą szkodą materialną; dlatego też odrzuca

to roszczenie. Ponadto, uwzględniając okoliczności niniejszej sprawy oraz biorąc pod uwagę stwierdzenie Trybunału, że skarżący znacząco przyczynił się do przedłużenia trwania postępowania, Trybunał zauważa, że poniższy wyrok stanowi wystarczające zadośćuczynienie za szkody niematerialne, jakich mógł doznać skarżący.

B. Koszty i wydatki

64. Skarżący domagał się kwoty 12.612 zł z tytułu kosztów i wydatków poniesionych przed sądami krajowymi.

65. Rząd ponownie nie odniósł się do roszczeń skarżącego.

66. Zgodnie z kryteriami ustalonymi w orzecznictwie, skarżący jest upoważniony do zwrotu kosztów i wydatków jedynie, jeżeli wykaże, że zostały one rzeczywiście poniesione oraz były konieczne i rozsądne co do kwoty. W niniejszej sprawie, uwzględniając posiadane informacje oraz powyższe kryteria, Trybunał oddala to roszczenie.

Z TYCH PRZYZYCH TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. UZNAJE, że doszło do naruszenia art. 6 § 1 Konwencji;
2. UZNAJE, że stwierdzenie naruszenia stanowi wystarczające zadośćuczynienie za jakiekolwiek szkody niematerialne;
3. ODDALA pozostałą część żądania skarżącego dotyczącego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono na piśmie 2 grudnia 2003 r., zgodnie z art. 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kanclerz

Matti PELLONPÄÄ
Przewodniczący